

Håkan Hylén

Minnet av ett landskap

ARKEOLOGISK UTREDNING INFÖR PLANERAD BEBYGGELSE
INOM DELAR AV FASTIGHETERNA HISINGSTORP 1:1 OCH 2:1

*Ljungarums socken i Jönköpings kommun
Jönköpings län*

JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM
Arkeologisk rapport 2004:21

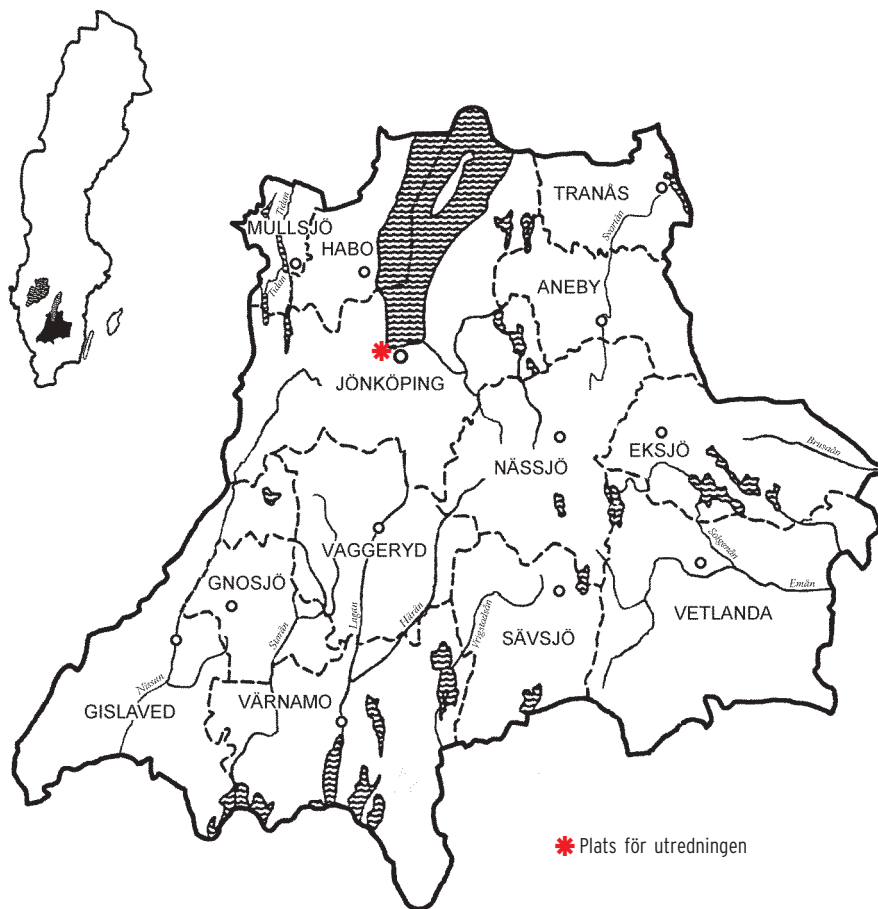
Håkan Hylén

Minnet av ett landskap

ARKEOLOGISK UTREDNING INFÖR PLANERAD BEBYGGELSE
INOM DELAR AV FASTIGHETERNA HISINGSTORP 1:1 OCH 2:1

*Ljungarums socken i Jönköpings kommun
Jönköpings län*

Text, foto och ritning: Håkan Hylén

Digital kartbearbetning: Fredrik Engman och Håkan Hylén

Grafisk form: Åsa Björck

Tryckning och distribution: Marita Tidblom

Omslagsbild: Del av digitalt foto taget i samband med utredningen vid Hisinstorp 2:1

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
Ur allmänt kartmaterial från Lantmäteriet. Medgivande 94.0133

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping. Tel: 036-30 18 00.

E-post: info@jkpglm.se

E-post: fornamn.efternamn@jkpglm.se

Hemsida: www.jkpglm.se

© Jönköpings läns museum 2004

INNEHÅLL

INLEDNING 5

- BAKGRUND 5
- NATURMILJÖ 5
- KULTURHISTORISKA LÄMNINGAR I OMRÅDET 5
- DET ÄLDRE KARTMATERIALET 8

UTREDNINGEN 12

- MÅLSÄTTNING 12
- METOD 12
- SCHAKTBESKRIVNING OCH RESULTAT 12

TOLKNING OCH SAMMANFATTNING 14

REFERENSER 16

- TRYCKTA KÄLLOR 16
- OTRYCKTA KÄLLOR 16

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER 16

BILAGOR 17

- BILAGA 1. LISTA ÖVER UPPTAGNA UTREDNINGSSCHAKT 17
- BILAGA 2. SCHAKTPLAN FÖR OBJEKT A 18
- BILAGA 3. SCHAKTPLAN FÖR OBJEKT B 19
- BILAGA 4. SCHAKTPLAN FÖR OBJEKT C 20
- BILAGA 5. SCHAKTPLAN FÖR OBJEKT D 21
- BILAGA 6. SCHAKTPLAN FÖR OBJEKT E 22
- BILAGA 6. SCHAKTPLAN FÖR OBJEKT F 23
- BILAGA 8. SCHAKTPLAN FÖR OBJEKT G OCH H 24
- BILAGA 9. DIGITALA MÄTDATA 25

FIGURFÖRTECKNING 26

TABELLFÖRTECKNING 26

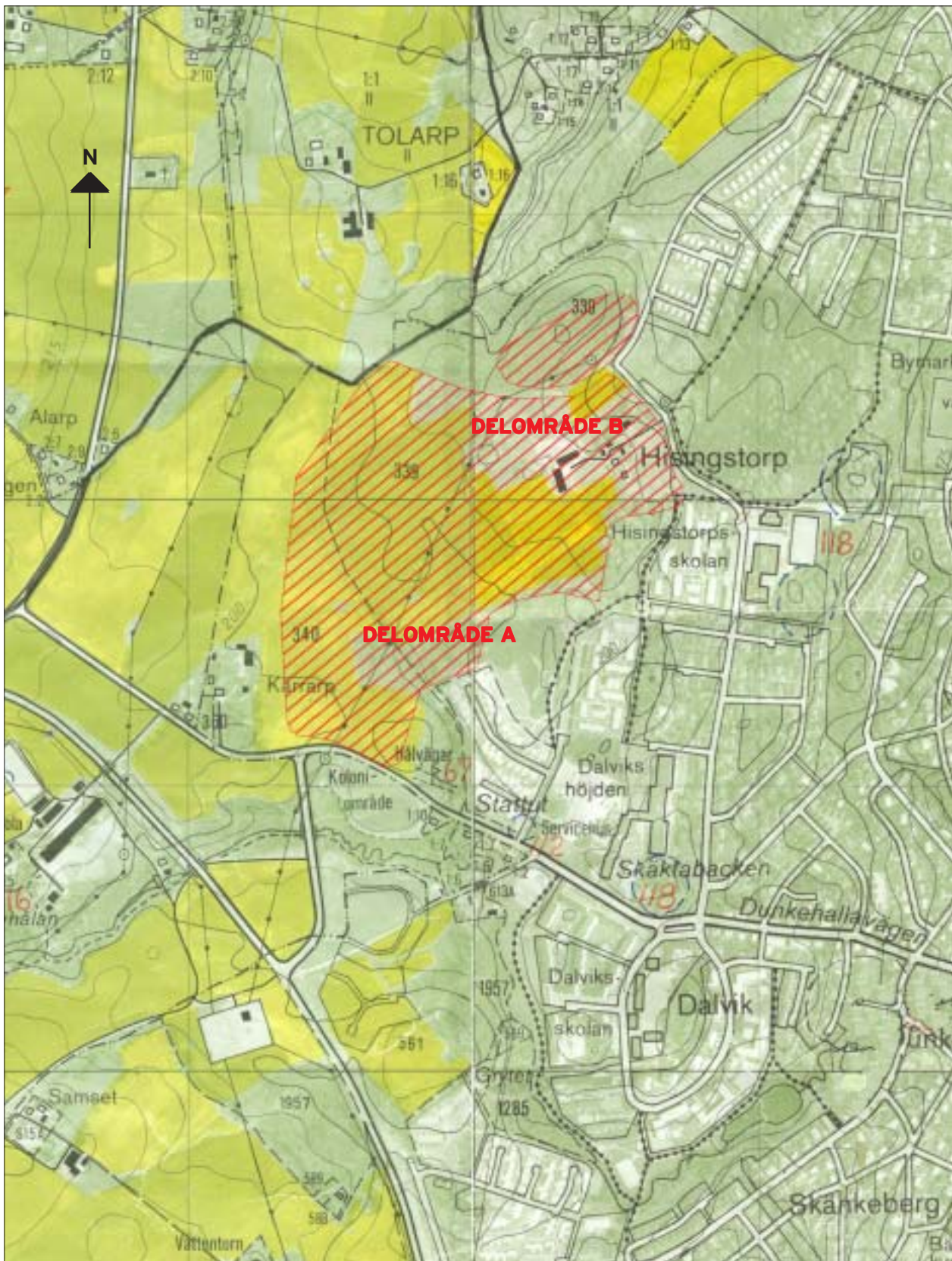

Fig. 1. Utdrag ur Ekonomiska kartans blad Axamo 7D 1j och Jönköping 7E 1a. Exploateringsområdet fördelar sig på två ytor, delområde A respektive B. Skala 1:10 000.

INLEDNING

BAKGRUND

En särskild arkeologisk utredning har genomförts av personal från Jönköpings läns museum inom delar av fastigheterna Hisingstorp 1:1 och 2:1 i Ljungarums socken, Jönköpings kommun, Jönköpings län. Anledningen till utredningen var en planerad exploatering för bostadsändamål inom området. Beslut i ärendet fattades av Länsstyrelsen i Jönköpings län.

Uppdragsgivare var Fastighetsavdelningen vid Tekniska kontoret, Jönköpings kommun. Ansvarig för utredning var antikvarie Håkan Hylén, Jönköpings läns museum, som även sammanställt denna rapport.

Vid utredningen som utfördes under september och oktober 2003 kunde konstateras att ett område med nya fornlämningar påträffats. Dateringen förmodas efter bedömning av bland annat topografi och anläggningstyper hamna i perioden yngre bronsålder-äldre järnålder.

NATURMILJÖ

Undersökningsområdet ligger inom delar av fastigheterna Hisingstorp 1:1 och 2:1, som är belägna i västra utkanten av Jönköping (fig. 1). Området utgörs av åkermark med små, men ändå tydliga topografiska variationer. Några uppskjutande impediment och mindre bergspartier bryter av mer påtagligt. I norr finns ett skogsområde som delvis ingår i exploateringsområdet. Landskapet har varit uppodlat, vilket medfört att spåren från svunna tiders aktiviteter delvis suddats ut av det moderna jordbruket.

KULTURHISTORISKA LÄMNINGAR I OMRÅDET

Enligt uppgifter i Fornminnesregistret finns inget sedan tidigare noterat inom exploateringsområdet. Däremot finns det ett antal registrerade fornlämningar i nära anslutning till och runt om området för det planerade arbetsföretaget. Fornlämningarna är av olika karaktärer och från skilda tidsperioder (tabell 1).

Bland fornlämningarna i Järstorps socken bör nr 84 och 87 noteras. Vid nr 84 fanns det enligt en reseberättelse från slutet på 1800-talet uppgifter om en domarring, en hög och ett röse. Norr om domaringen har förr kol och rostiga järnsaker påträffats vid odling. Ingen av gravarna påträffades dock vid inventeringen 1985. Strax norr därom har ett boplatsoområde från förromersk järnålder påträffats vid en utredning (RAÄ 87) (Lorentzon 2000a, 2000b).

Fornlämningarna är belägna strax sydväst om exploateringsområdet och har en tidsmässig och rumslig koppling till de vid utredningen

nypåträffade fornlämningarna. De är intressanta för en vidare förståelse av kulturlandskapet under aktuell tidsperiod.

Bland de lösfynd som har rapporterats in från närområdet finns en flintyx med håslipad egg, 1 knacksten, 1 flintdolk samt två skafthålsyxor (RAÄ 20). De exakta fyndplatserna är okända, men fynden kopplas till området runt gården Klämmestorp, belägen strax sydväst om exploateringsområdet.

De förhistoriska aktiviteterna i området vilka kommer till uttryck genom påträffade fornlämningar och lösfynd sträcker sig tidsmässigt från stenålder fram till järnålder. Fornlämningarna ligger huvudsakligen på kullar och naturliga förhöjningar som omger den nypåträffade boplatzen i det aktuella exploateringsområdet.

När det gäller aktiviteter från senare tid kan en för detta avrättningsplats vid Dunkehalla strax öster om exploateringsområdet nämnas (RAÄ 118). Avrättningar var ett ovanligt straff och utdömdes endast för de grövsta brotten, och för dessa anlades särskilda platser, ofta kallade galgbackar. De var ofta belägna utanför städerna och gärna på kullar. De kullar som kom till användning syftade till att ge stor uppmärksamhet åt platserna, vilket även ingick i rättsväsendets ideologi under denna tid. Galgen finns bland annat avbildad i Erik Dahlberghs topografiska planschverk Suecia antiqua et hodierna. När galgen vid Dunkehalla började användas är osäkert, men det bör ha varit vid 1600-talets mitt (Karlsson 1984: 91)(fig. 2 och 3). Det finns enligt uppgifter i Fornminnesregistret tre alternativa lägen för galgen, men samtliga är belägna inom ett begränsat område (fig. 1).

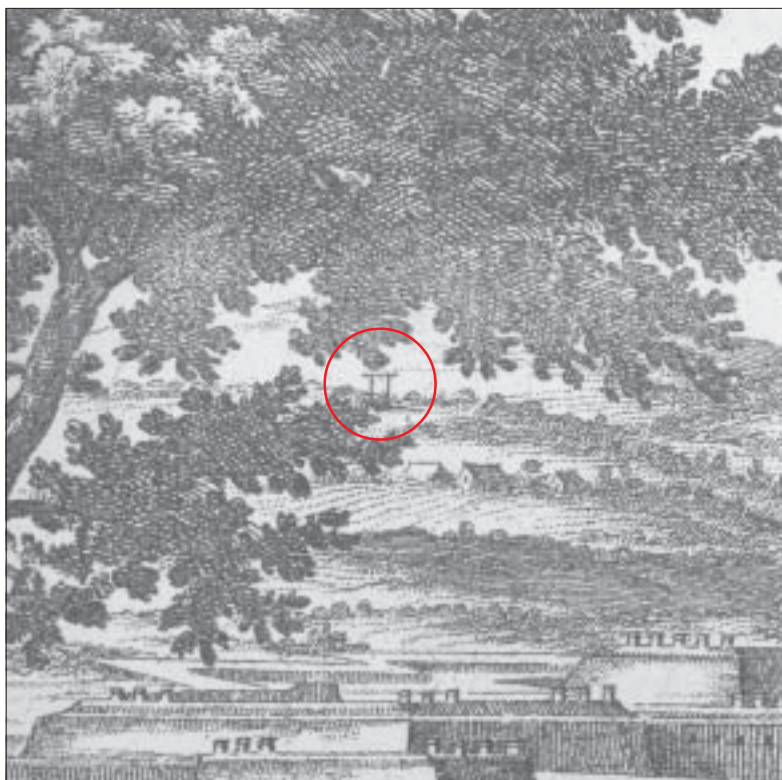
Socken	RAÄ nr	Fornlämningstyp [sakord]	Beskrivning
Järstorp	14	FORNLÄMNINGSLIKNANDE LÄMNING	1 stensättningsliknande lämning
	15	NATURBILDNING	1 naturbildning
	16	PLATS MED TRADITION	1 rektangulär vallanläggning
	20	BYGGNAD, ANNAN; FYNDSAMLING	1 huvudbyggnad av liggande timmer; 1 flintyx med håslipad egg, 1 knacksten, 1 flintdolk, 2 skafthålsyxor
	84	PLATS FÖR BORTTAGEN STENKRETS, HÖG OCH RÖSE	1 borttagen domarring, hög och röse
	87	BOPLATS	1 boplatsområde med datering till förromersk järnålder
Ljungarum	67	FÄRDVÄG	2 hålvägar
	112	PLATS MED TRADITION	Namnet antyder om gästgiveri eller krog [Stattut]
	118	AVRÄTTNINGSPLATS	1 fd avrättningsplats

Tabell 1. Tidigare registrerade fornlämningar i närområdet (inom ca 1 km radie) enligt uppgifter i FMR. Fornlämningarna är klassade enligt Lista med lämningstyper för FMI-systemet (version 3.2). Listan är sammanställd av Kunsksavdelningen, Riksantikvarieämbetet.

Fig. 2. Jönköping från söder omkring 1690. Kopparsticket ingår i Erik Dahlberghs planschverk Suecia antiqua et hodierna. Avrättningsplatsen vid Dunkehalla finns i stickets vänstra del. Se delförstoring nedan (fig. 3).

Fig. 3. Detalj ur kopparstick (fig. 2). Galgen vid Dunkehalla är inringad.

DET ÄLDRE KARTMATERIALET

En genomgång av det historiska kartmaterialet har gjorts av Fredrik Engman, kulturgeograf vid Jönköpings läns museum. Den omfattar kalkering, transporter och rektifiering vid framställningen av de historiska kartöverlägg som presenteras i rapporten samt en analys av den erhållna kartinformationen (Engman 2004).

Vid genomgång av äldre kartmaterial kan strukturer återfinnas i landskapet som har lång kontinuitet. Genom studier av materialet framträder det äldre odlingslandskapet och markutnyttjandet. På kartorna finns även ännu äldre strukturer kvar i form av impediment i åkermarken som skulle kunna vara rester av gravar eller vägsträckningar etc.

Det aktuella området berör en del av Jönköpings stadsjordar. Områdets norra del bestod av de så kallade Hospitalslägenheterna, *Djupängen* och *Hisingstorp*. I sydväst berörs torpet *Kärrarp* som tillhört en kyrkoherde i staden.

Det äldsta kartmaterialet vi har över området är dock en karta upprättad över Jönköpings stads frihetsmil daterad 1652 [1690] (fig. 4). På denna karta finns inga fastigheter i området, men detta beror på att kartan utvisar gränser mellan stad och angränsande socknar. På dessa

Fig. 4. Det äldsta kartmaterialet vi har över området är en karta upprättad över Jönköpings stads frihetsmil, daterad 1652 [1690]. Foto: Pär Connelid.

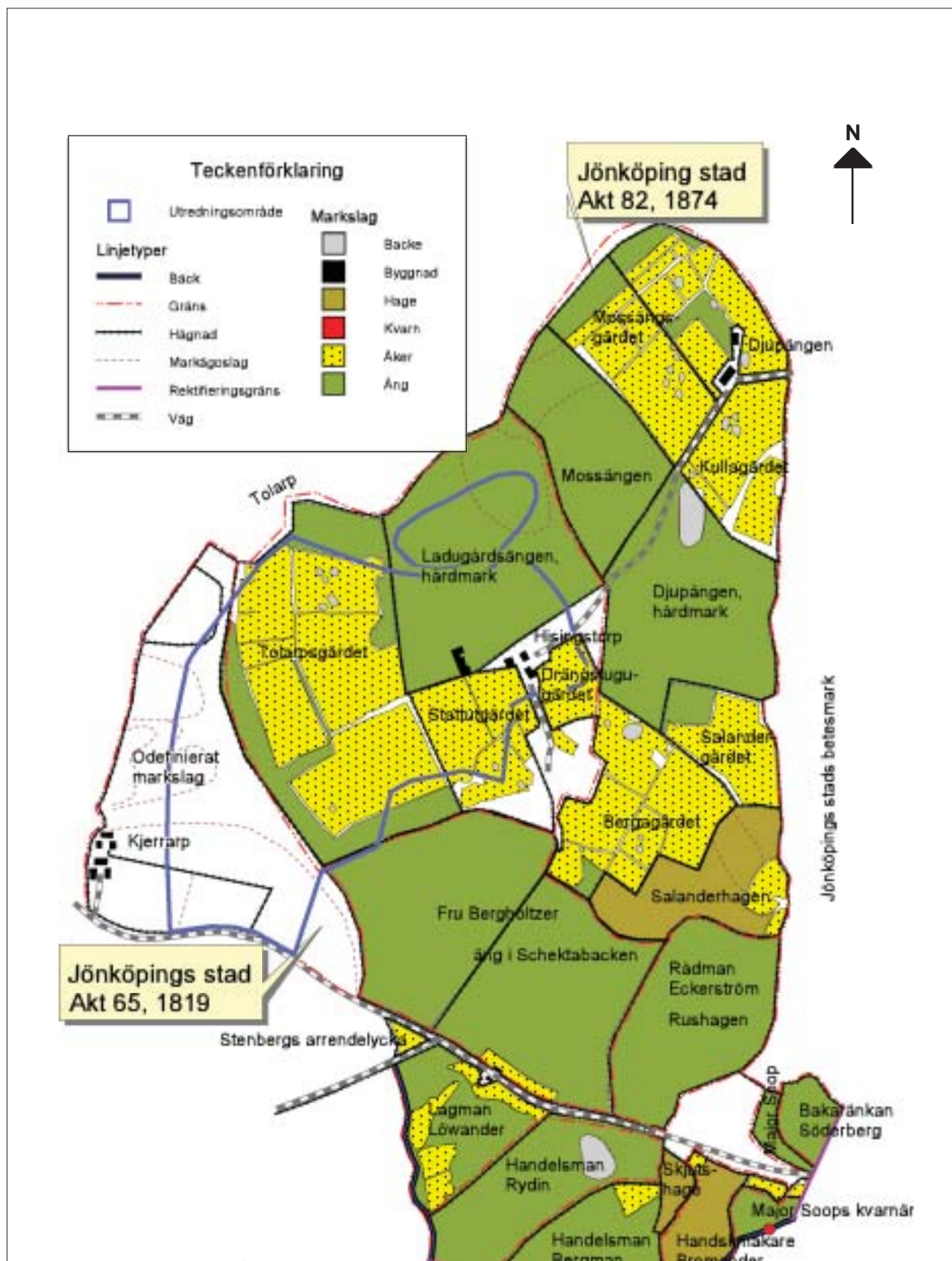

Fig. 5. Storskaliga kartor över Hisingstorp, Djupängen och Kärrarp samt över stadens västra ägor (Jönköpings stad, akt 65 (år 1819) och akt 82 (år 1874). Kartorna är excerperade och rektifierade av Fredrik Engman.

tidiga översiktskartor är det inte vanligt att mindre enheter som torp och backstugor medtagits. Avsaknaden av hussymboler i kartan behöver således inte betyda att det inte fanns någon bebyggelse vid upprättandet av kartan.

Ytterligare en översiktlig karta upprättades 1674 av lantmätare P J Duker (Jönköpings stad, akt 3). På denna karta är Hospitalsängens gränser och hägnader utritade, men markanvändning och bebyggelse har inte medtagits. Nästa karta som berör området upprättades 1701. På denna karta har lantmätaren P J Duker medtagit de tre berörda enheterna, vilka nu även innehåller hussymboler. Vid litteran för Hisingstorp står: "*Hospitalsängen kallas Torpängen*". Markanvändningen är inte specificerad, utan endast hägnader, vägar och hussymboler finns utritade. Dock är ett mindre område sydöst om Hisingstorp upptaget som beteshage. Denna skulle kunna motsvara det som sedermera kom att benämnas Bergagärdet och Salandergärdet (fig. 5). Utefter vägen från Kärrarp in mot staden finns fem ängsstugor utsatta med hussymboler, av vilka en låg i anslutning till utredningsområdets sydöstligaste del. De tidiga kartorna över området är således småskaliga kartor, där syftet varit att få en översikt över Jönköpings stad och dess närområde. Detaljeringsgraden på dessa är därför dålig och det är svårt att diskutera bland annat markutnyttjande utifrån dessa.

År 1819 upprättades en storskalig karta över stadens marker (Jönköpings stad, akt 65) (fig. 5). Denna karta berör inte den så kallade *Hospitalsängen* med Hisingstorp och Djupängen. På denna karta finns torpet Kärrarp medtaget och bebyggelsen vid detta torp består av två herrgårdsliknande bebyggelsekoncentrationer med en huvudbyggnad och två flygelbyggnader. Dessa berörs dock inte av den nuvarande utredningen. Den mark som omfattas av utredningen har dock inte definierats på kartan. Ett mindre område omedelbart öster om bebyggelsen är särhägnat. Öster om Kärrarp fanns ett flertal mindre markstycken som förmodligen ägdes av flera av stadens borgare. Markerna utnyttjades framförallt som ängsmark med mindre insprängda åkrar. Utefter vägen finns även två byggnader utritade. Det framgår dock inte om någon bott på platsen eller om dessa är ängslador eller liknande.

Över Hisingstorp och Djupängen upprättas ännu en storskalig karta 1874 (Jönköpings stad, akt 82) (fig. 5). På denna karta är åkermarken indelad i tre gårdar. Detta skall troligen inte tolkas som ett tresäde, då det västra gårdet *Tolarpsgården* är mycket större än de andra gårdarna, *Stattutgården* och *Drängstugugården*. Inom Tolarpsgården finns flera impediment. Norr om bebyggelsen låg ett särhägnat ängsgärde *Ladugårdsängen* som anges vara hårdmark. Bebyggelsen låg samlad med undantag för en ladugård. Ladugården och mangårdsbyggnaden

överensstämmer med dagens byggnader, medan det på kartan finns två hus väster och söder om dagens bebyggelse vilka inte ligger kvar i dag. Troligen var den sydliga byggnaden drängstuga, vilket namnet på åkergården antyder. Från bytomten leder en väg söderut men denna kan inte följas i kartmaterialet. Åt nordöst går en väg mot Djupängen.

Djupängens åkermark var indelad i fem gårdar och längst i söder fanns en hage *Salanderhagen*. Inom denna låg även en åker som inte var särhägnad, vilket borde innebära att hagen endast utnyttjats efter skörden. Till Djupängen hörde även två särhägnade ängsgårdar. Ett av gårdarna, *Djupängen*, anges vara av hårdmark, medan *Mossängen* troligen varit en fuktigare madvallsäng, vilket namnet antyder.

UTREDNINGEN

MÅLSÄTTNING

Den antikvariska målsättningen med den arkeologiska utredningen var att i enlighet med 2 kapitlet 11§ i Lagen (1988:950) om kulturminnen m m klargöra om tidigare icke känd fast fornlämning förekommer inom delar av fastigheterna Hisingstorp 1:1 och 2:1 samt om den berörs av den planerade exploateringen.

METOD

För att uppnå ovan angiven målsättning tillämpades följande metodik. Inledningsvis upptogs med schaktmaskin ett antal sökschakt. Dessa förlades till de terränglägen där fornlämning primärt bedömdes kunna finnas dold under markytan inom exploateringsområdet. Val av terränglägen styrs bland annat av topografi och närhet till tidigare registrerade fornlämningar. Schakten grävdes skiktvis från torvlager-nivå ned till anläggningsförande nivå, varvid även innehållet i matjordslagret undersöktes. I samband med schaktningen rensades de upptagna schaktytorna med handredskap. Ett antal djupschakt upptogs i syfte att klargöra om eventuella överlagrade boplatslämningar förekommer inom området. Samtliga schakt och påträffade anläggningar dokumenterades och mättes in med totalstation.

SCHAKTBESKRIVNING OCH RESULTAT

Den planerade exploateringen berör två områden, varav ett omfattar en betydligt större yta om ca 30 hektar [DELOMRÅDE A]. Detta område utgörs i huvudsak av åkermark och beteshagar, medan den mindre ytan [DELOMRÅDE B] som ligger norr därom består av enbart skogsmark (2,4 hektar) (fig. 6).

Inom hela exploateringsområdet upptogs 121 schakt. Schaktens bredd uppgick med några få undantag huvudsakligen till 1,60 meter, medan schaktlängden pendlade mellan 5,30 och 77,00 meter. Djupet varierade i normalfallet mellan 0,50 och 0,70 meter. Några iakttagelser av eventuellt överlagrade förhistoriska lämningar kunde dock inte göras i de djupschakt, vilka upptogs ställvis ned till nästan tre meters djup (bilaga 1).

Det övre lagret i de schakt som upptogs inom delområde A bestod av mellan ca 0,20 och 0,40 meter matjord, vilket följdes av ett mer än 0,20-0,50 m tjockt lager med lera. Lagerföljden var med några få undantag i stort sett densamma inom hela området. I skogsområdet (delområde B) utgjorde förnan ett ca 0,10-0,15 m tjockt skikt, vilket följdes av ett mellan 0,20 och 0,30 m tjockt lager bestående av siltig sand.

Sammanlagt framkom 20 förhistoriska anläggningar, vilka utgjordes av stolphål, nedgrävningar, härdar, sotfläckar, kokgropar samt kultur-lager (bilaga 1). De vid utredningen påträffade anläggningarna fördelar sig på åtta skilda ytor inom exploateringsområdet, benämnda objekt A-H (fig. 6 och 7; bilaga 2-8). Inga fynd påträffades vid utredningen.

Dateringen förmodas efter bedömning av bland annat topografi och förekomst av anläggningstyper hamna i tidsavsnittet yngre bronsålder-äldre järnålder.

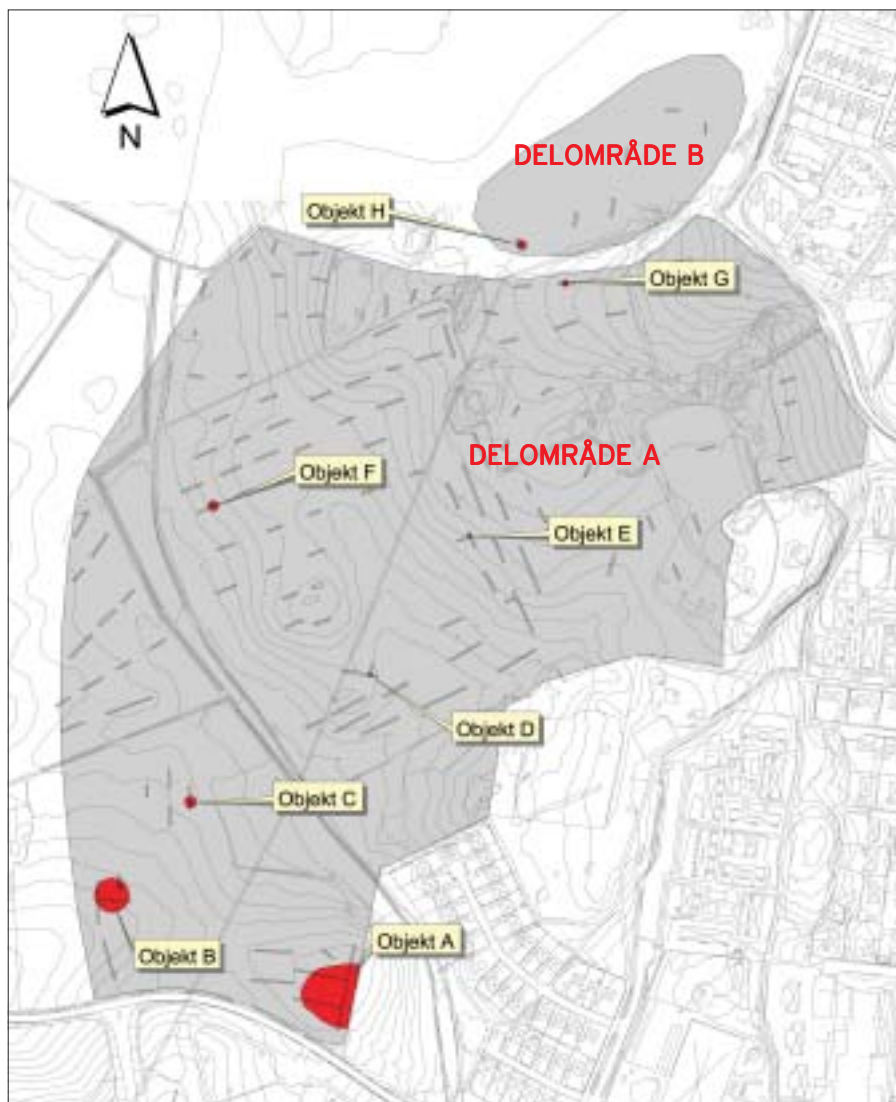
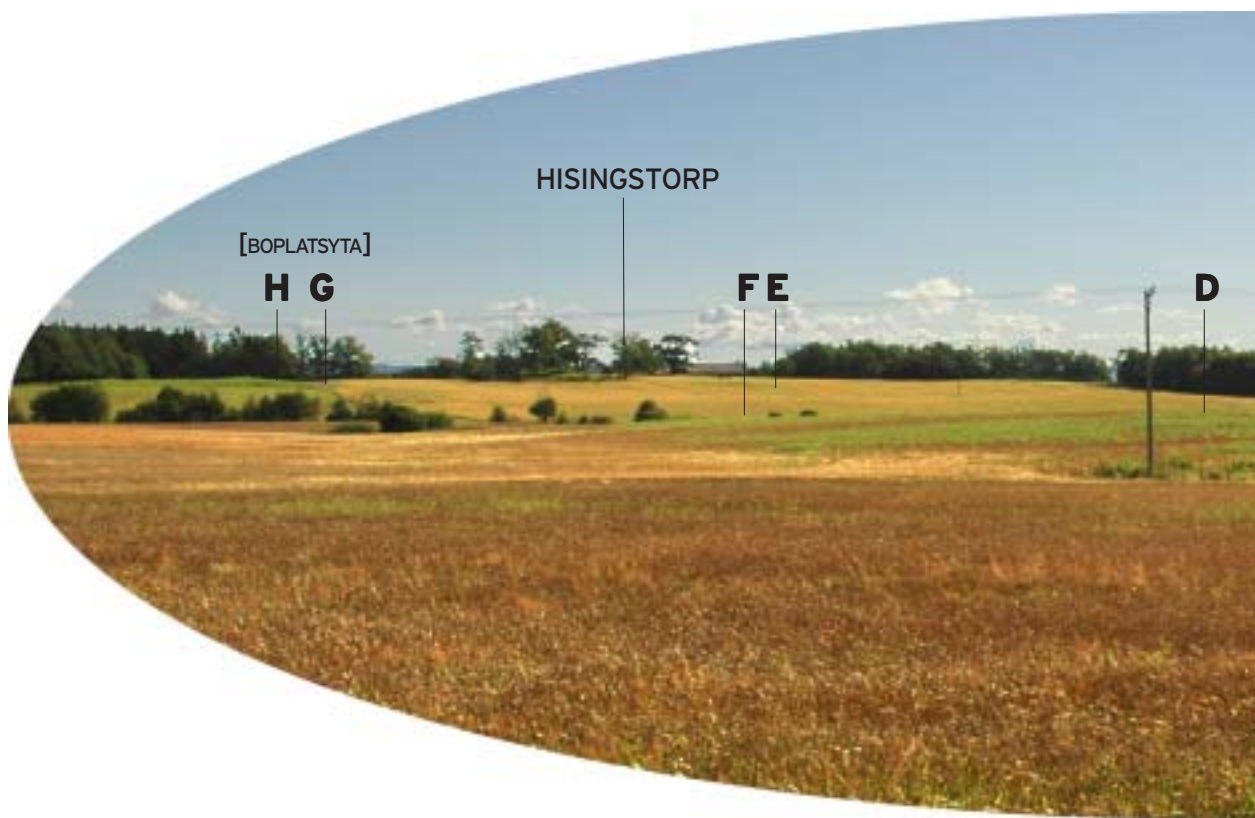

Fig. 6. Utredningsområdet vid Hisingstorp. De påträffade objekten A-H är markerade.

TOLKNING OCH SAMMANFATTNING

Nedan följer ett förslag till tolkning av de iakttagelser som gjorts under utredningen. De anläggningar som påträffats i samband med sökschaktningen koncentrerar sig till åtta skilda ytor inom exploateringsområdet, benämnda objekt A-H. Anläggningarna utgörs i huvudsak av stolphål och nedgrävningar, men även ett antal härdar och två kokgropar har framkommit. De tillhör en tämligen ordinär repertoar av förhistoriska anläggningstyper, som vanligtvis uppträder i boplats-sammanhang.

Vid objekt B och C har två ytor med kulturlager framkommit som är särskilt intressanta. Med största sannolikhet har vi en **boplats från äldre järnålder**

Fig. 7. Utredningsområdet vid Hisingstorp, sett från väster. De påträffade objekten är markerade med löpande littera från **A** till **H**.
Foto: Håkan Hylén.

i södra delen av utredningsområdet, bestående av i huvudsak objekt A, men även av objekt B och C. Hur dessa objekt relaterar till varandra får vidare undersökningar utvisa.

Två av de anläggningar som påträffades vid utredningen skiljer sig dock något från de övriga genom sin beskaffenhet och rumsliga belägenhet inom utredningsområdet. Här avses de två kokgropar som framkom i norra delen av området (A19/objekt G och A20/objekt H). Förmodligen utgör de spår efter ännu äldre boplatsaktiviteter. Eventuellt kan det röra sig om delar av en **boplatsyta från sen bronsålder**.

Vidare framkom ett antal anläggningar som är belägna inom mer eller mindre mycket begränsade ytor i lägen som ligger i anslutning till impediment och berg i dagen samt i sluttningar (objekt D, E och F). Lägena ger ett icke boplatsmässigt intryck och skulle kunna tolkas som att anläggningarna utgör **spår efter specifika aktiviteter** av en karaktär som inte brukar förekomma på boplatstyr. Det är tämligen unikt att påträffa intakta ytor med anläggningar som utgör spår efter aktiviteter som inte huvudsakligen är boplatssambandade. I en fri tolkning skulle således dessa lägen under aktuell förhistorisk period ha valts för att hysa aktiviteter som av skilda skäl inte har varit tillåtna eller ens möjliga i boplatssammanhang, eller alternativt som har varit beroende av närheten till någon naturgeografisk betingelse som vatten, särskild bergart eller liknande.

De arkeologiska lämningarna visar sammanfattningsvis på att det någon gång under slutet av yngre bronsålder har anlagts en boplat vid Hisingstorp. Dessa aktiviteter har varit koncentrerade till norra delen av den aktuella exploateringsytan. Ett par hundra år in i äldre järnålder har förmodligen ytterligare en boplat anlagts, men i södra delen av exploateringsytan. I nuläget kan dock inte bedömas om den förmodade bronsåldersboplatsen haft varaktig kontinuitet fram till anläggandet av järnåldersboplatsen, eller om det har funnits ett avbrott.

REFERENSER

- Dahlberg, E. 1910. *Svecia antiqua et hodierna. Sverige i forntid och nutid. Nationalupplaga med kort beskrivande text af D:r Aron Rydfors.* Stockholm.
- Engman, F. 2004. Arbetshandlingar, dnr 307/02. Jönköping läns museum. FMR, Riksantikvarieämbetet. Stockholm.
- Karlsson, B. E. 1984. Bebyggelse i Jönköping 1612-1870. Offentliga institutioner. *Småländska kulturbilder 1984. Meddelande från Jönköpings läns hembygdsförbund och stiftelsen Jönköpings läns museum LVI.*
- Lorentzon, M. 2000a. *Härdar i hästhagen. Arkeologisk utredning inför utvidgning av återvinningsanläggning på Klämmestorp 1:27. Järstorps socken i Jönköpings kommun. Jönköpings län.* Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2000:40.
- Lorentzon, M. 2000b. *Härdar och stolphål i Klämmestorp. Arkeologisk förundersökning inför utvidgning av återvinningsanläggning inom Klämmestorp 1:27. Järstorps socken i Jönköpings kommun. Jönköpings län.* Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2000:50.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Jönköpings läns museums dnr: 307/02.
Länsstyrelsens tillstånd: 431-8135-02.
Beställare: Tekniska kontoret, Jönköpings kommun.
Fältansvarig: Håkan Hylén
Fältpersonal: Jörgen Gustafsson och Håkan Hylén.
Rapportansvarig: Håkan Hylén.
Fältarbetstid: September-oktober 2003.
Län: Jönköpings län.
Kommun: Jönköpings kommun.
Socken: Ljungarums socken.
Fastighetsbeteckning: Hisingstorp 1:1 och 2:1.
Belägenhet: Ekonomiska kartan, Axamo 7D 1j och Jönköping 7E 1a.
Koordinater för utredningsytans sydvästra hörn: x57450 y33471.
Exploateringsyta: 331 193 m².
Koordinatsystem: RT R06 5 gon V 63:0.
Höjdsystem: RH70.
Fornlämningstyp och tidsperiod: Förhistoriska boplatslämningar.
Fynd: Inga fynd påträffades.
Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

BILAGOR

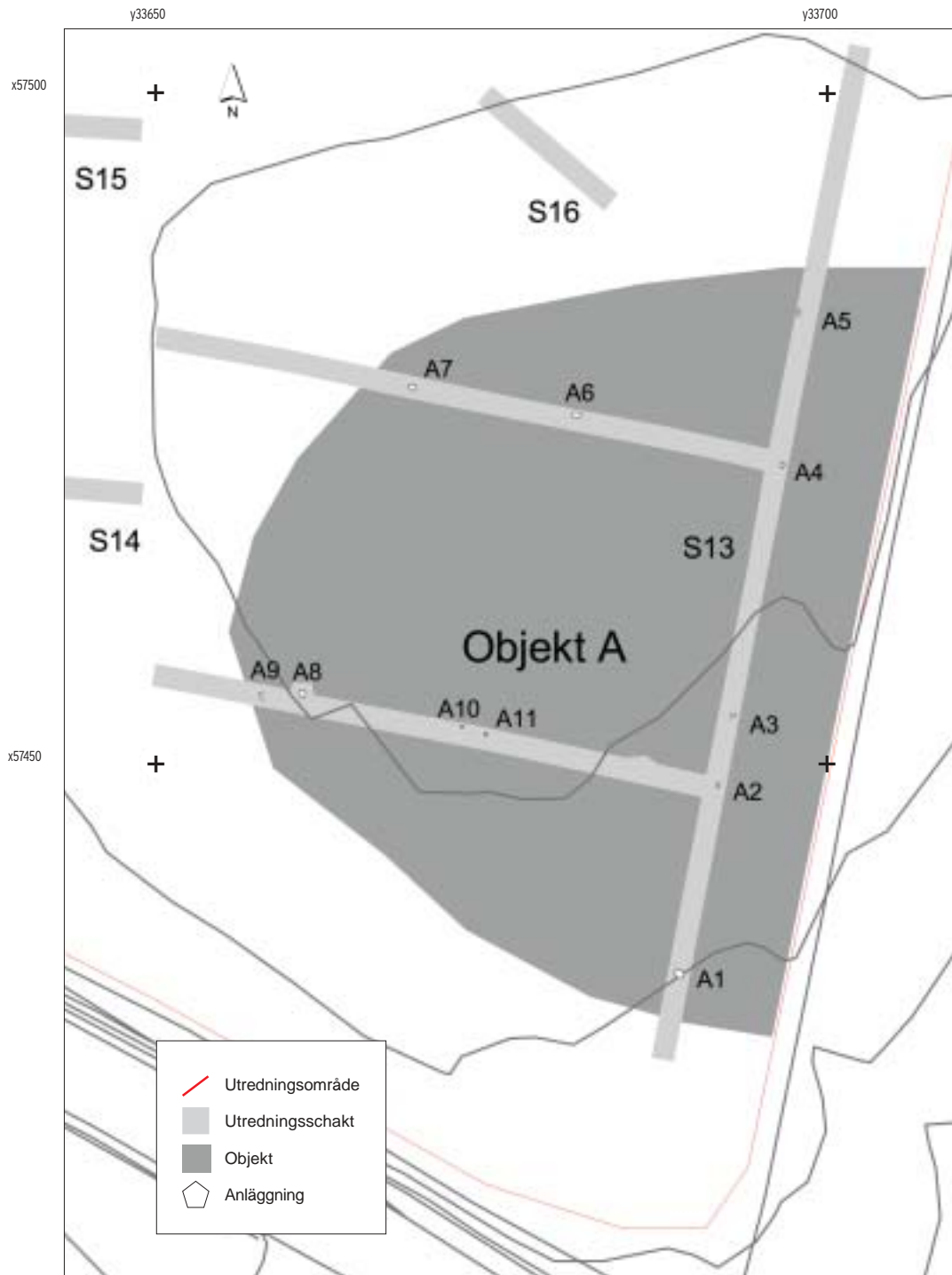
BILAGA 1. LISTA ÖVER UPPTAGNA UTREDNINGSSCHAKT DÄR OBJEKT PÅTRÄFFATS

I listan upptas endast de schakt där förhistoriska anläggningar har påträffats. I de två sista kolumnerna redovisas hur anläggningarna fördelar sig på de skilda objekten. De påträffade objekten har fått löpande littera från **A** till **H**. Bland förkortningarna används **A** för anläggning, medan **S** står för schakt.

<i>Schaktnr</i>	<i>Storlek (meter)</i>	<i>Ploglagertjocklek (meter)</i>	<i>Jordkaraktär (bottennivån)</i>	<i>Objekt</i>	<i>Anläggningar</i>
S13	1,60-48,00x77,00	0,30-0,60	Lera med inslag av siltig sand	A	A1 stolphål A2 nedgrävning A3 stolphål A4 stolphål A5 nedgrävning A6 nedgrävning A7 stolphål A8 sotfläck A9 stolphål A10 nedgrävning A11 stolphål
S18	1,60-28,00x37,50	0,40-0,50	Lera med enstaka stenar, ca 0,10-0,20 m stora, i östra delen av schaktet	B	A12 sotfläck A13 härd
S19	1,60-3,40x15,60	0,25-0,35	Lera	B	A14 kulturlager
S22	1,60-2,60x20,90	0,20	Lera	C	A15 kulturlager
S31	1,60x8,30	0,20	Lera med stora stenar, ca 0,20-0,35 m stora	E	A17 härd
S34	1,60x12,40	0,20	Lera	D	A16 nedgrävning
S76	1,60-3,20x10,50	0,20	Lera. Siltig sand med humösa inslag i schaktets östra del	F	A18 härd
S93	3,20x14,00	0,35	Grusig sand med enstaka större stenar, ca 0,10-0,20 m stora	G	A19 kokgrop
S116	1,60-5,80x10,00	0,35	Siltig sand	H	A20 kokgrop

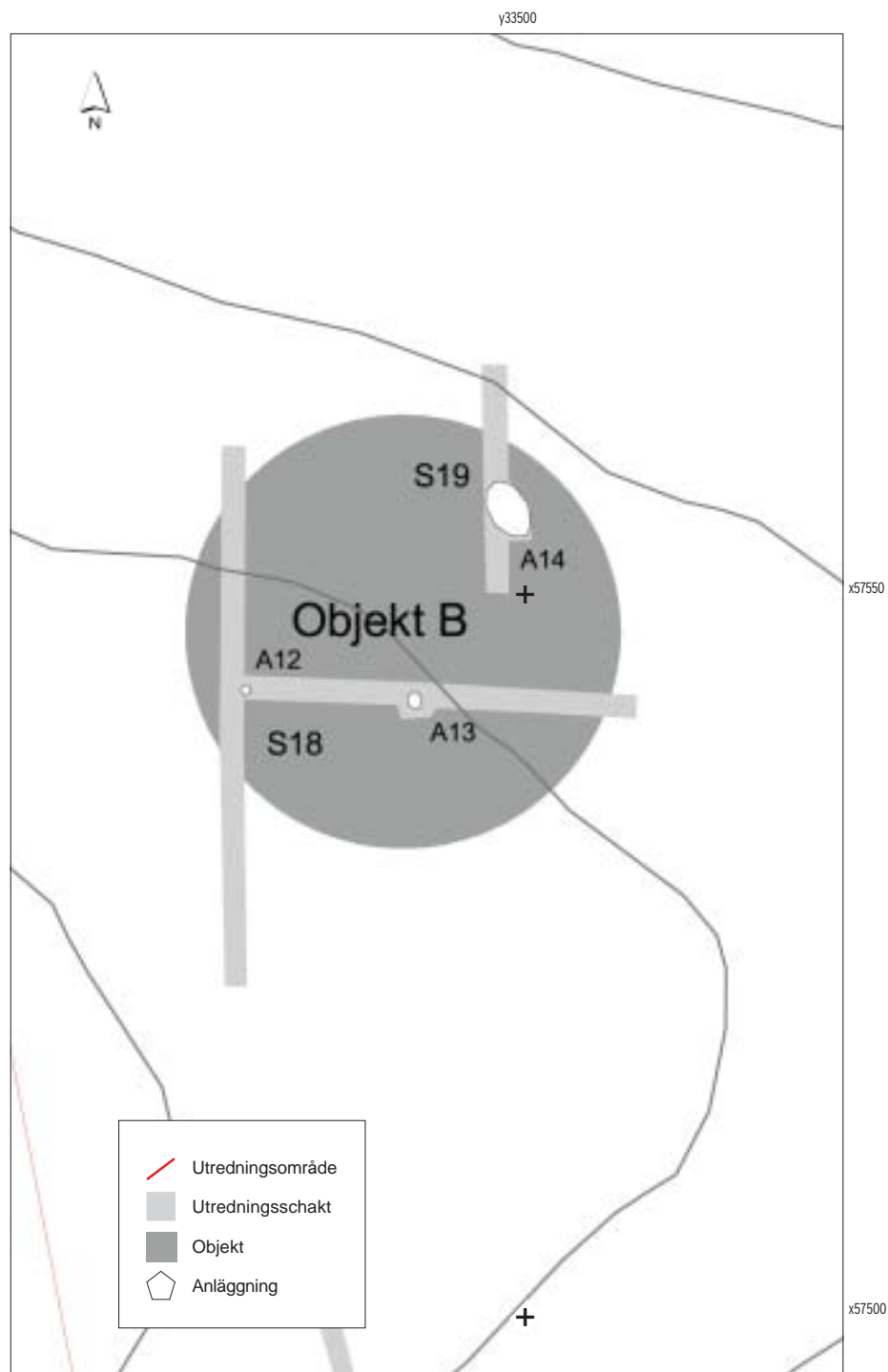
BILAGA 2. SCHAKTPLAN FÖR OBJEKT A

Vid objekt A upptogs ett omfattande schakt (S13), varvid elva anläggningar av förhistorisk karaktär påträffades. Dessa utgörs av sex stolphål (A1, A3, A4, A7, A9, A11), fyra nedgrävningar (A2, A5, A6, A10) och en sotfläck (A8). Skala 1:500.

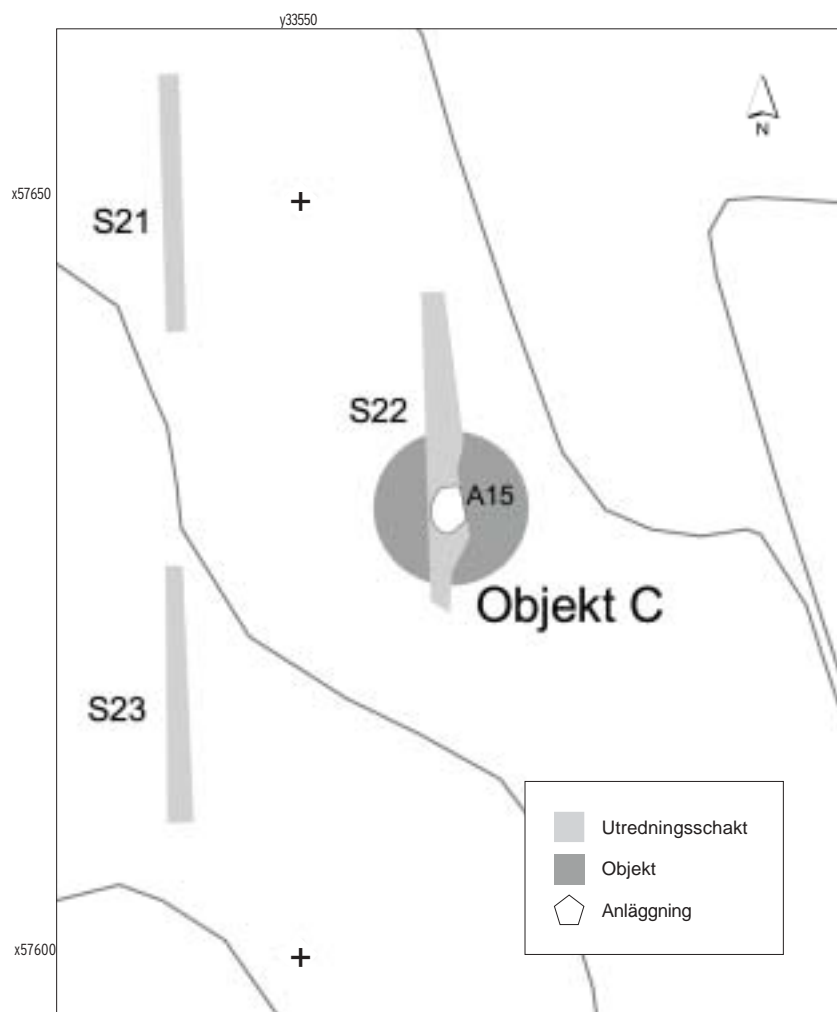
BILAGA 3. SCHAKTPLAN FÖR OBJEKT B

Objekt B uppdagades genom två upptagna schakt (S18, S19). Tre anläggningar av förhistorisk karaktär framkom inom objektet. Dessa utgörs av en sotfläck (A12), en härd (A13) samt ett kulturlager (A14). Skala 1:500.

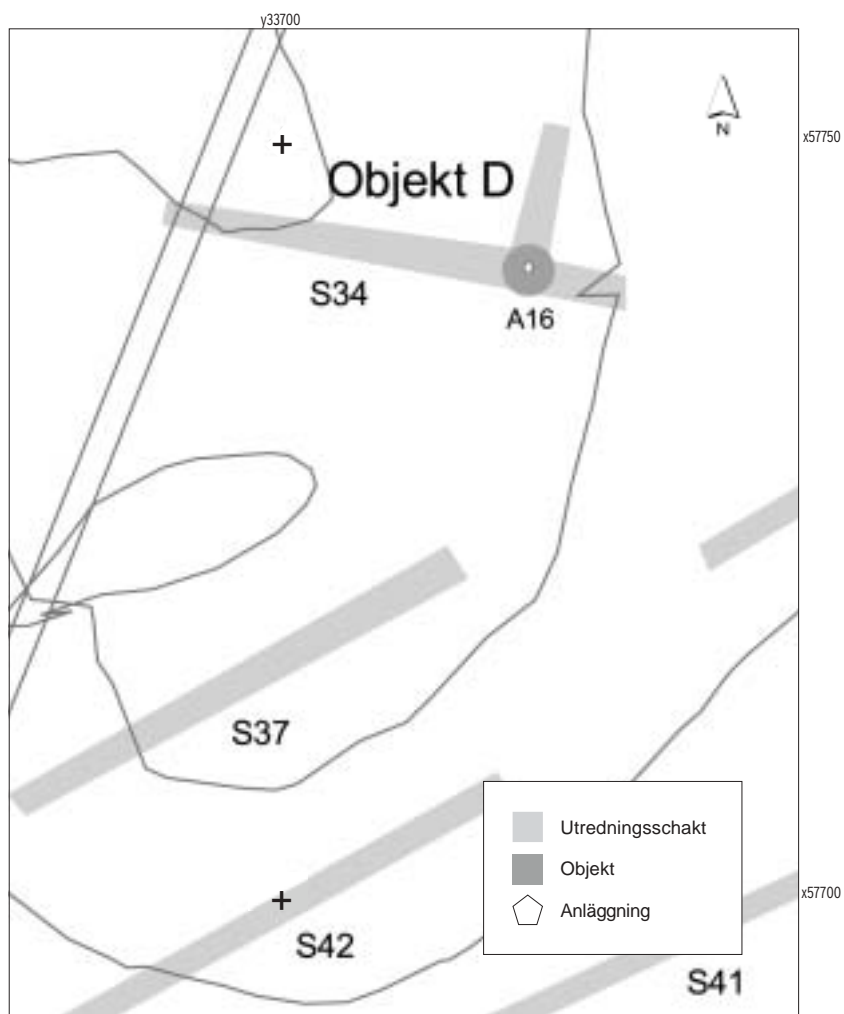
BILAGA 4. SCHAKTPLAN FÖR OBJEKT C

Ytterligare ett kulturlager (A15/objekt C) av förhistorisk karaktär påträffades i ett schakt ca 100 meter norr därom (S22). Skala 1:500.

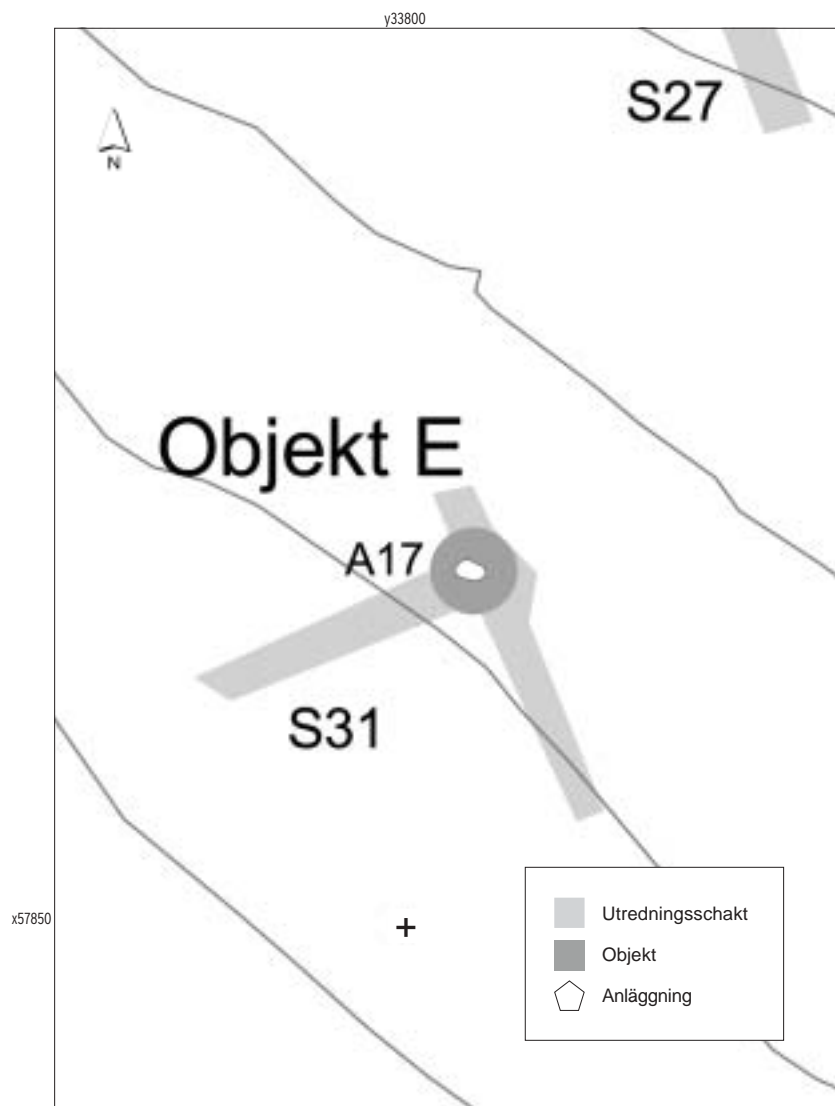
BILAGA 5. SCHAKTPLAN FÖR OBJEKT D

Vid objekt D upptogs ett schakt (S34), varvid en nedgrävning (A16) framkom. Skala 1:500.

BILAGA 6. SCHAKTPLAN FÖR OBJEKT E

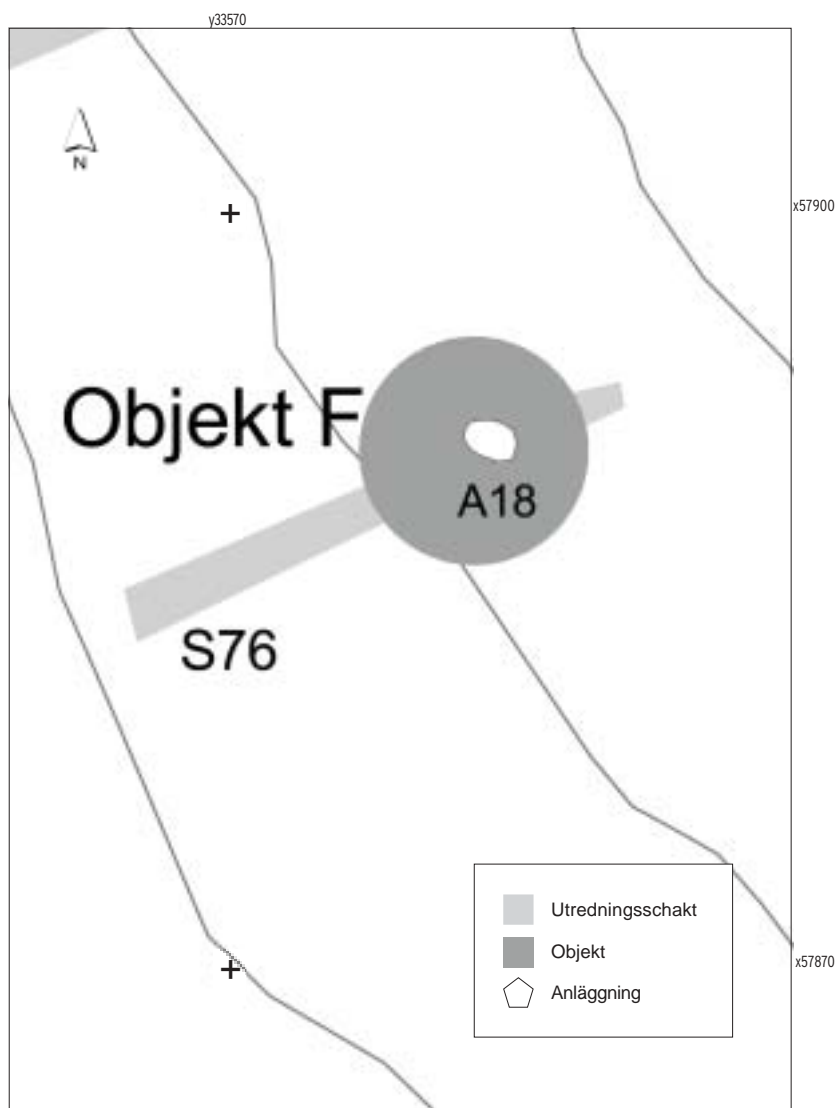
Vid objekt E upptogs ett schakt (S31), varvid en ensamliggande härd (A17) framkom med skörbrända stenar samt sot och kol. Skala 1:300.

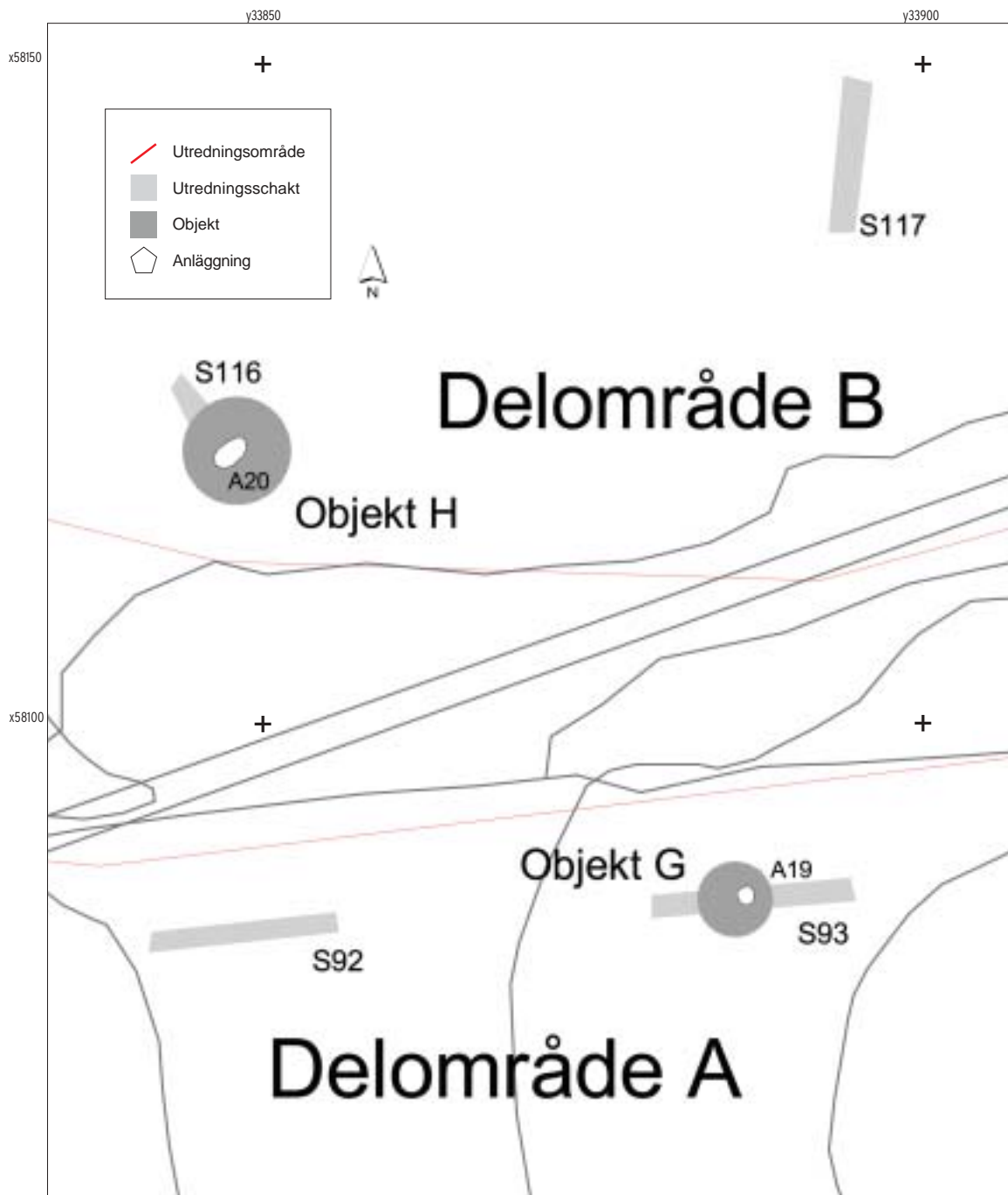
BILAGA 7. SCHAKTPLAN FÖR OBJEKT F

Vid objekt F upptogs ett schakt (S76), varvid ytterligare en ensamliggande härd (A18) framkom med skörbrända stenar samt sot och kol. Skala 1:300.

BILAGA 8. SCHAKTPLAN FÖR OBJEKT G OCH H

I ett av de schakt (S93) som upptogs utmed norra delen av det större utredningsområdet [DELOMRÅDE A] påträffades en kokgrop (A19/objekt G). Detta objekt hänger med största sannolikhet i hop med den kokgrop (A20/objekt H) som påträffades i ett schakt (S116) strax norr därom i skogsområdet [DELOMRÅDE B]. Skala 1:500.

BILAGA 9. DIGITALA MÄTDATA

Nedan redovisas mittpunkten för respektive objekt, där förhistoriska anläggningar påträffats. Den digitala inmätningen gjordes utifrån följande koordinatsystem: RT R06 5 gon V 63:0.

Objekt	x-koordinat	y-koordinat
A	57460	33680
B	57545	33490
C	57630	33560
D	57740	33715
E	57864	33802
F	57890	33580
G	55085	33885
H	58120	33848

FIGURFÖRTECKNING

Fig. 1. Utdrag ur Ekonomiska kartans blad Axamo 7D 1j och Jönköping 7E 1a. Exploateringsområdet fördelar sig på två ytor, delområde A respektive B. Skala 1:10 000.	4
Fig. 2. Jönköping från söder omkring 1690. Kopparsticket ingår i Erik Dahlberghs planschverk Suecia antiqua et hodierna. Avrättningsplatsen vid Dunkehalla finns i stickets vänstra del. Se delförstoring nedan (fig. 3).	7
Fig. 3. Detalj ur kopparstick (fig. 2). Galgen vid Dunkehalla är inringad.	7
Fig. 4. Det äldsta kartmaterialet vi har över området är en karta upprättad över Jönköpings stads frihetsmil, daterad 1652 [1690]. Foto: Pär Connelid.	8
Fig. 5. Storskaliga kartor över Hisingstorp, Djupängen och Kärrarp samt över stadens västra ägor (Jönköpings stad, akt 65 (år 1819) och akt 82 (år 1874). Kartorna är excerperade och rektifierade av Fredrik Engman.	9
Fig. 6. Utredningsområdet vid Hisingstorp. De påträffade objekten A-H är markerade.	13
Fig. 7. Utredningsområdet vid Hisingstorp, sett från väster. De påträffade objekten är markerade med löpande littera från A till H . Foto: Håkan Hylén.	14

TABELLFÖRTECKNING

Tabell 1. Tidigare registrerade fornlämningar i närområdet (inom ca 1 km radie) enligt uppgifter i FMR. Fornlämningarna är klassade enligt Lista med lämningstyper för FMI-systemet (version 3.2). Listan är sammanställd av Kunskapsavdelningen, Riksantikvarieämbetet.	6
--	---

Under hösten 2003 utförde arkeologerna vid Jönköpings läns museum en särskild arkeologisk utredning vid Hisingstorp 1:1 och 2:1 i Ljungarums socken, Jönköpings kommun, Jönköpings län. Utredningen föranleddes av framkomna planer på att bygga bostäder inom området.

De arkeologiska lämningarna visar på att det någon gång under slutet av yngre bronsålder har anlagts en boplats vid Hisingstorp. Dessa aktiviteter har varit koncentrerade till norra delen av den aktuella exploateringsytan. Ett par hundra år in i äldre järnålder har förmodligen ytterligare en boplats anlagts, men i södra delen av exploateringsytan. I nuläget kan dock inte bedömas om den förmodade bronsåldersboplatsen haft varaktig kontinuitet fram till anläggandet av järnåldersboplatsen, eller om det har funnits ett avbrott.

Vidare framkom ett antal anläggningar som är belägna inom mer eller mindre mycket begränsade ytor i lägen som ligger i anslutning till impediment och berg i dagen samt i sluttningar. Det är tämligen unikt att påträffa intakta ytor med anläggningar som utgör spår efter aktiviteter som inte huvudsakligen är boplatsrelaterade.

